

Fortælling 1

Fortælling af Direktør Jørgen Hage,
Den Hageske Stiftelse
Del 1

Virksomheden, Nivaagaard- og dens ejerledere

Gennem de seneste år har der inden for erhvervslivet været fokuseret en del på de forskellige selskabskonstruktioner og ejerforhold.

Sprogligt er vi i samme forbindelse blevet forsynet med nogle nye betegnelser for virksomhedsledere: Iværksættere og ejerledere.

Det har ikke i debatten manglet på analyser og anvisninger på de personlige evner, krav og livsholdninger, der i nutidens samfund er ubetinget nødvendige for denne ledergruppe. Nu er det jo sådan, at historien gentager sig. Ved nærmere eftertanke forekommer der ofte ikke noget egentligt nyt, men vi oplever pludselig, at noget som hidtil har virket naturligt nu beskrives og belyses.

Direktør Jørgen Hage, Den Hageske Stiftelse vil i det følgende fortælle om to lokale ejerledere og deres liv og virksomhed samt dennes fortsættelse frem til i dag.

Grosserer, konsul Alfred Hage (1803-1872)

Storkøbmanden Alfred Hage var ud af en gammel købmandsslægt fra Stege.

I 1832 slog han sig ned i København, hvor han blev indehaver af et af datidens største handelshuse, Hans Puggaard & Co, der tidligere havde haft domicil i Nakskov.

Virksomheden var et af de førende på kornhandelens område.

Gennem sine brødre kom han i forbindelse med en række ledere af det nationalliberale parti, hvilket medførte valg til Rigsdagen i 1853 med et par efterfølgende perioder. I dette hverv modtog Alfred Hage megen anerkendelse, da han viste sig som en dygtig og selvstændig debattør, der særlig i økonomiske spørgsmål tilførte forhandlingerne nye perspektiver.

Sammen med sin hustru, Frederikke Wilhelmine (1810-1891) havde Alfred Hage skabt et hjem, hvor flere af datidens kendte kunstnere og

politikere færdedes ind og ud.

Den begyndende industrialisering i 1850'erne medførte efterspørgsel på byggematerialer til de hurtigt voksende byer.

Vandringen fra land til by tiltog, og især København tiltrak mange mennesker. I 1860 havde København 235.000 indbyggere, i 1901 var tallet over 360.000.

I 1862 købte Alfred Hage Nivaa Havnegård med tilhørende teglværk.

Beslutningen om dette køb karakteriserer i sig selv ejerlederen-fremsynethed, beslutsomhed og risikovilje, idet virksomheden, Nivaagaard på det tidspunkt absolut ikke var blandt de mest lukrative.

Med henblik på lokal fremskaffelse af mursten til slotsbyggeri i Hirschholm havde Kong Frederik d. IV's dronning Louise i 1701 ladet anlægge et teglværk ved Nive Å. Omkring 1744 var slotsbyggeriet færdigt, hvorefter teglværk med tilhørende gård blev "privatiseret". Derefter fulgte en række forpagtere og ejere, der i langt de fleste tilfælde - helt frem til 1862 - medførte økonomiske vanskeligheder og efterfølgende konkurs. Ved Alfred Hages overtagelse i 1862 var sælgeren, kammerråd Synnestved, der var gået konkurs efter tre års ejerskab.

Tidligere omtalte udvikling bl.a. i København og tabet af Sønderjylland med en del teglværker i 1864 medførte en stadig stigende efterspørgsel af mursten. Her kommer så iværksætteren atter ind i billedet, idet Alfred Hage begyndte en modernisering af teglværket bl.a. opførelsen af den nu så berømte ringovn, konstrueret af opfinderen Friedrich Eduard Hoffmann. Ovnen blev taget i brug omkring 1870 og betød en væsentlig stigning af produktionen. Alfred Hage påbegyndte også tilkøb af omliggende gårde med henblik på udvidelse af landbruget, således købtes Nive Mølle med tilhørende jord (ca. 70 tdl.) i 1869. Storkøbmanden Alfred Hage.

Godsejer Johannes Hage, Nivaagaard (1842-1923).

Johannes Hage blev født i Emdrup den 26. maj 1842, søn af storkøbmand, konsul Alfred Hage og hustru Frederikke Wilhelmine.

Kun 6 år gammel startede han i Borgerdydskolen på Christianshavn, og han kom således til at gå i skole med en anden af tidens kommende kunstmæcener, bryggersønnen Carl Jacobsen.

Johannes Hage blev student i 1860 og begyndte at studere nationaløkonomi indtil han 3 år senere meldte sig frivilligt til hæren. Han deltog som ung løjtnant i 1864 i Danmarks sidste kamp for Sønderjylland mod den langt overlegne preussisk-østrigske hær. Hans storebror Christopher, der også havde meldt sig, faldt i forsvaret af skanserne ved Dybbøl. Selv blev Johannes Hage skudt i armen under tilbageslaget over Als, og tilbragte knapt en måned på lazarettet i Fåborg, hvorefter han vendte hjem til sine forældre i København. Tabet af broderen, krigen og dens tab for Danmark kom til at præge hans liv. Han genoptog ikke økonomistudiet, men begyndte en landmandsuddannelse. Han havde ingen planer om at indtræde i faderens store handelsimperium, men hans opvækst i et københavnsk højborgerligt og stærkt inspirerende hjem præget af politisk engagement, kunst og litteratur, kom ham til udbytte livet igennem.

Efter konsul Hages død i 1872, overtog Johannes Hage Nivaagaard Teglværk med den dengang nye og moderne Ringovn

Udover faderens før omtalte lederegenskaber var Johannes Hage også i besiddelse af en meget stor social forståelse, samt evne til at lytte til andres meninger og forslag, hvilket kom til udtryk bl.a. ved opførelse af endnu en teglovn (en langovn) i 1869, samt en modernisering af teglværket i 1917, der særlig havde til hensigt at begrænse forskellige tungere arbejdsbyrder ved bl.a. anlæg af et internt transportanlæg (et paternosterværk).

Paternosterværket som lettede den interne transport af teglstenene. Men Johannes Hages virke strakte sig længere end blot til lokalområdet. Han var medlem af Folketinget og af Frederiksborg amtsråd i en årrække, han var medstifter af Akademisk Skyttekorps,

stifter af landets første sygekasse og meget andet.

Den Hageske Stiftelse

Mennesker med psykiske lidelser - eller nervelidelser som det kaldes i starten af 1900-tallet, havde en stor plads i Johannes Hages hjerte.

Han havde i 1919 planer om at opføre et nervehospital på engen syd for malerisamlingen, og bad igen arkitekt Kay Schrøder om at hjælpe sig.

Han oprettede den selvejende institution Den Hageske Stiftelse og overdrog her til den grund, som hospitalet skulle opføres på.

Han ombestemte sig dog inden byggeriet gik i gang, ud fra den betragtning, at der i forvejen fandtes en del rekreationssteder, hvor man kunne få hvile og pleje; problemet var snarere, at kun de færreste havde råd til at komme et sådant sted.

Stiftelsens fundats ændres derfor i 1922, hvor formålsparagraffen nu gav mulighed for, at der ydes direkte økonomisk hjælp til de syge. Ganske som det er tilfældet i dag.

Johannes Hage har ikke efterladt sig andre spor, der kan fortælle, hvorfor nervesygdomme lå ham så stærkt på sinde.

Det er sygdomme, der selv den dag i dag er omgærdet med en del tabu.

Men det er måske lige netop sagens kerne. I hans samtid blev nervelidelser ikke betragtet som egentlige sygdomme, og måske Johannes Hage har set, hvor stort et spild af menneskelig lykke og værdighed, der har årsag i psykiske lidelser. Selvom vi i dag har et ganske andet socialt system, og et top moderne sundhedsvæsen, er der stadig god brug for Johannes Hages stiftelse.

Mange falder desværre gennem det ellers så finmaskede sikkerhedsnet, som er sammensat af nødvendige, men til tider også snærende regulativer. Stiftelsens force er gennem læger og socialrådgivere at kunne yde en hurtig hjælp.

Forandringer

De virksomheder, som Johannes Hage naturligvis satsede Stiftelsens økonomi på, teglværket og avlsgården overlevede ikke.

Trods det, at man jo fremstillede helt basale produkter, som fødevarer og teglprodukter, kunne der ikke holdes liv i virksomhederne.

Af avlsgårdens betydelige arealer er der i dag kun engene tilbage. De højtliggende kornmarker blev i 1960'erne af Københavns Byudviklingsudvalg udlagt til byzone, og det var faktisk det første stød til, at avlsgården måtte opgives. Kvægholdet blev endeligt opgivet i 1978, og det stolte teglværk lukkede definitivt i 1981.

Udkonkurreret som mange andre værker af politisk foranledigede byggestop og ændrede valg af byggematerialer. Der måtte sadles om.

Nivaagaard Teglværks Ringovn

Teglværket blev solgt og bygningerne ombygget til andre erhvervsformål. Den historiske ringovn, der var i drift i næsten 100 år, blev med en tilhørende grund tilskødet den i 1984 dannede selvejende institution Nivaagaard Teglværks Ringovn, hvis formål og opgaver var og stadig er at gennemføre en total restaurering af det kulturhistoriske bygningsværk.

Ringovnen, som den ta ger sig ud i dag - ved sommertid.

Ringovnen i Nivå er et af verdens ældste bevarede eksemplarer af den tyske ingeniør og opfinder Friedrich Hoffmann's tidligere så talrige teglovne, og den er berømt langt ud over landets grænser som et industrimonument i international klasse.

Ringovnen blev fredet i 1985 efter den første større restaurering, og i dag arbejder institutionen målrettet mod at kunne iværksætte de næste faser af det omfattende og bekostelige restaureringsprogram. Nivaagaard Teglværks Ringovn modtager årligt et beløb fra Karlebo Kommune, til sikring af den almindelige drift, og der holdes åbent for publikum i Pinsen, søndage i skolernes sommerferie og i efterårsferien. Desuden åbnes for større selskaber efter nærmere aftale.

Fra avlsgård til erhvervscenter

I årene fra 1980 til 2000 gennemførte Stiftelsen gradvist forvandlingen af Nivaagaard fra at være en driftig avlsgård til at blive et moderne erhvervscenter.

I de første år indrettedes mindre lokaler til brug for kunstnere og kunsthåndværkere i de overflødiggjorte landbrugsbygninger.

Det var den anvendelsesform der kunne dispenseres til i henhold til lovgivningen hos det daværende Hovedstadsråd. Set i et forretningsmæssigt perspektiv ikke just den mest profitable anvendelse, især ikke når man betænker, at dispensationerne var tidsbegrænset og skulle søges for hvert enkelt lejemål.

Karlebo Kommune støttede Stiftelsens bestræbelser på at få lov til at indrette gårdens bygninger til kontorer for liberale erhvervsvirksomheder, og i 1986 godkendte byrådet en lokalplan for hele Nivaagaard. En plan som kommunens planafdeling havde udarbejdet i samarbejde med Stiftelsen.

Ombygningen og renoveringen fortsatte i de følgende år, og i 1999 toges der fat på den sidste bygning, Nivaagaards store hejselade fra 1880, der stod klar som et moderne kontorhus året efter.

Stiftelsen modtog i 2002 Karlebo byråds Kultur- og Fritidsudvalgs bygningspræmiering for denne ombygning.

I dag er Nivaagaard hjemsted for godt 20 erhvervsvirksomheder, og de gamle smukke bygninger summer igen af liv og aktivitet.

De tidligere avlsbygninger tjener i dag som kontor- og lagerbygninger for godt 20 virksomheder! Del 2 vil Jørgen Hage berette nærmere om nogle af de mange synlige præg Johannes Hage satte på Nivå - Nivaagaards Hospital (I dag Johannes Hages Hus), Nivaagaard Malerisamling og Nivå Kirke.